

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

яких буде достатньо для встановлення певних обставин судом. Важливо розуміти, що доказів може бути достатньо лише тоді, коли суд може винести цілком обґрунтоване процесуальне рішення у справі. Так, достатність – це, по суті, питома вага доказової бази, і коли на умовних терезах суду доказів стає достатньо для прийняття справедливого рішення – це і є моментом, коли умова достатності виконується судом при здійсненні правосуддя.

Проте якщо наявний лише один непрямий доказ у справі, суд не може ґрунтувати на ньому своє рішення, адже цей доказ не підтверджує наявності чи відсутності певних обставин, а говорить про ймовірність наявності або відсутності таких обставин. Визначення достатності доказів ускладнюється, коли докази учасників справи мають протиріччя, або наявні сумніви у достовірності певних доказів. Дана проблема вирішується через подання додаткових уточнюючих доказів, які будуть підтверджувати або спростовувати вже наявні докази у справі. Таким чином, достатність доказів встановлюється шляхом аналізу усієї сукупності досліджених судом доказів, на основі яких суд приходить до однозначного висновку щодо наявності чи відсутності певних обставин справи.

Список використаних джерел:

1. Новікова Н. А. Поняття та ознаки свідка в цивільному процесі. *Право і суспільство*. 2016. № 6. С. 41–48.
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–41, 42. Ст. 492.
3. Буряк Л. С. Правова природа висновку експерта як засобу доказування в цивільному процесі. *Криміналістичний вісник*. 2014. № 1 (21). С. 75–80.

Ключові слова: достовірність, достатність, усні докази, експертиза, цивільний процес.

Key words: credibility, sufficiency, oral evidence, examination, civil process.

КИСЕЛЬОВ ВАДИМ КОСТЯНТИНОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного процесу,
суддя Суворовського районного суду м. Одеси*

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Законом України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII передбачено, зокрема у ст. 10, 12-2, що період дії воєнного стану не можуть бути припинені та обмежені повноваження судів. Суди в умовах правового режиму воєнного діють виключно на підставі, в межах повноважень та в спосіб, визначені Конституцією України та законами України [1].

Статтею 26 Закону встановлено, що правосуддя на території, на якій введено воєнний стан, здійснюється лише судами.

Частиною 3 ст. 26 Закону встановлено, що у разі неможливості здійснювати правосуддя судами, які діють на території, на якій введено воєнний стан, законами України може бути змінена територіальна підсудність судових справ, що розглядаються в цих судах, або в установленому законом порядку змінено місцезнаходження судів.

Частиною 7 ст. 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016р. № 1402-VIII передбачено, що у разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами може бути змінено територіальну підсудність судових справ, що розглядаються в такому суді, за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду, шляхом її передачі до суду, який найбільш територіально наближений до суду, який не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду. У разі неможливості здійснення Вищою радою правосуддя такого повноваження воно здійснюється за розпорядженням Голови Верховного Суду. Відповідне рішення є також підставою для передачі усіх справ, які перебували на розгляді суду, територіальна підсудність якого змінюється [2].

З початку військової агресії Російської Федерації Головою Верховного Суду неодноразово приймалися розпорядження щодо зміни територіальної підсудності справ.

У той же час, в ЦПК України не вносились які-небудь суттєві зміни щодо порядку розгляду цивільних прав, тобто введення будь-яких спеціальних процедур розгляду справ, звуження процесуальних процедур.

Отже суди продовжують розглядати справи у порядку цивільного судочинства відповідно до чинних норм цивільно-процесуального законодавства, які існували ще до початку військової агресії Російської Федерації.

Однак наявність військового стану, комендантської години, а також тривали повітряні тривоги суттєво вплинули на організацію роботи суду. На жаль чи не щодня оголошується повітряна тривога, що призводить до неможливості здійснення судового розгляду.

Так, в призначений час суд розпочинає розгляд справи по суті, а також обов'язково встановлює явку сторін, відомості про сповіщення осіб, які беруть участь у справі, що передбачено ч. 2 ст. 217 ЦПК України. Однак фактично неможливо перевірити явку сторін під час повітряної тривоги, зважаючи на необхідність перебування у спеціальному укритті. Добре, якщо сторони почекають закінчення повітряної тривоги і після цього з'являться до зали суду, а якщо ні, то це призводить до відкладення розгляду справи.

У якості наступного прикладу може привести вимушену перерву в розпочатому судовому засіданні, тобто коли суд вимушений оголосити перерву, враховуючи повідомлення про повітряну тривогу.

На сьогодні неможливо розрахувати ані кількість таких тривог, ані їх тривалість. Отже, якщо тривога триває більше 30–40 хвилин, то, враховуючи кількість призначених щоденно справ, чекати продовження розгляду справи інколи не має сенсу, оскільки в іншому випадку, розгляд інших справ взагалі може і не розпочатись. В такому випадку, після оголошення перерви у зв'язку з оголошенням повітряної тривоги, є сенс визначити допустимі інтервали перерви, а також роз'яснити сторонами, що у разі спливу визначеного часу, розгляд справи буде перенесений.

Дуже цікавим питанням щодо проведення судового засідання в укритті. Взагалі, більшість приміщень, в яких розміщені суди не мають спеціального укриття для забезпечення безпеки учасників справ.

Отже, у разі наявності укриття в якому можливо облаштувати залу судових засідань, проведення засідання виявляється можливим.

У той же час, неможливо не звернути увагу на те, що запроваджений в Україні військовий стан, спонукав до широкого запровадження інформаційних технологій у здійсненні судочинства. Так, значно збільшилась кількість справ, які проводяться у режимі відеоконференції, а також збільшилось надходження документів в електронній формі.

У зв'язку з чим, виникає життєва необхідність у розвитку інформаційно-технологічного забезпечення діяльності судових органів.

Комітет Міністрів Ради Європи у своїй Рекомендації № 2 R(84) 5 ще від 28.02.1984 «Комітет Міністрів державам-членам щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення судової системи» зазначив таке: «Судові органи повинні мати у своєму розпорядженні найсучасніші технічні засоби для того, щоб вони могли здійснювати правосуддя найбільш ефективним способом, зокрема, шляхом полегшення доступу до різноманітних джерел права, а також шляхом прискорення відправлення правосуддя» [3].

26 травня 2021 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» [4].

Верховна Рада 4 жовтня ухвалила за основу законопроект № 7574-д «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі представниками правничих професій, юридичними особами та фізичними особами – підприємцями» [5].

Вищевказані зміни суттєво впливають на рівень «діджиталізації» суду.

В умовах військового стану є актуальним розгляд справ, пов'язаних із припиненням права власності та відшкодуванням збитків за пошкоджене чи знищене майно. Поширеними підставами припинення права власності в умовах воєнного стану є знищення майна, примусове відчуження земельних ділянок приватної власності, інших об'єктів

нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності відповідно до закону, реквізиція та конфіскація, тобто пп. 4, 6, 9 та 10 ч. 1 ст. 346 ЦК України [6].

Верховною Радою був прийнятий Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» 23 лютого 2023 року № 2923-IX, який набирає законної сили 22.05.2023 р., яким передбачено можливість оскарження рішень, дій, бездіяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, інших суб'єктів надання публічних послуг, пов'язаних з виконанням цього Закону.

Отже, незважаючи на військовий стан, небезпеку для життя, суди продовжують здійснювати правосуддя.

Список використаних джерел:

1. «Про правовий режим воєнного стану» : Закон України № 389-VIII від 12 травня 2015 р. // Верховна Рада України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
2. «Про судоустрій і статус суддів» : Закон України № 1402-VIII від 02.06.2016 р. // Верховна Рада України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
3. Верховна Рада України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zeikon2.rada.gov.ua/laws/show/994_126
4. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» : Закон України № 1416-IX від 27 квітня 2021 року // Верховна Рада України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1416-20>
5. Про прийняття за основу проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі представниками правничих професій, юридичними особами та фізичними особами – підприємцями». Постанова Верховної Ради № 2729-IX від 4 листопада 2022 року // Верховна Рада України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2729-IX>
6. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16 січня 2003 року // Верховна Рада України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
7. Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти

України» 23 лютого 2023 року № 2923-IX// Верховна Рада України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20>

Ключові слова: Правосуддя, суд, військовий стан, право власності, власність, впровадження інформаційних технологій, відшкодування шкоди.

Key words: Justice, court, martiallaw, ownership, ownership, implementation of information technology, compensation.

ПЕТРЕНКО НАТАЛІЯ ДМИТРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного процесу,
суддя Господарського суду Одеської області*

ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕПОВАГУ ДО СУДУ: ДОСВІД АВСТРАЛІЇ

Законодавство, що встановлює відповідальність за неповагу до суду вимагає істотного удосконалення, а інститут судового штрафу має стати дієвим механізмом протидії цьому негативному явищу. Доцільним є запозичення відповідного досвіду розвинених демократичних держав.

В Австралії виділяють наступні основні види неповаги до суду:

1) агресивна поведінка в суді або поблизу нього, тобто як неповага до судом у найбільш прямому значенні;

2) неповага, що виникає через невиконання вимог суду, його наказів чи розпоряджень (неповага непокорі);

3) неповага шляхом втручання у діяльність осіб, пов'язаних з судовим провадженням (свідка, посадової особи суду, присяжного, сторони чи іншої особи, яка має певну або потенційну роль у судовому провадженні);

4) неповага внаслідок розголошення інформації, яка заважає або завдає шкоди незавершеним провадженням, також відома як «subjudice»;

5) неповага через зловживання процесуальними правами, яка включає підготовку та подання судових документів для цілей, які є оманливими, нечесними чи неналежними з інших підстав;

6) неповага шляхом публікації, яка заважає відправленню правосуддя як безперервного процесу – також відома як скандалізація судочинства (contempt by scandalising the court). Даний тип включає публікацію матеріалів, які мають намір завдавати шкоди незавершеним провадженням або надмірно підбивають довіру громадськості до неупередженості та доброчесності судів [1].

Види поведінки, які можуть розглядатися як неповага до суду, і процедури, яких дотримуються суди для запобігання та покарання за таку поведінку, здебільшого визначаються загальним правом. Неповага до суду відрізняється від інших кримінальних злочинів, оскільки суди

Павлова Юлія Сергіївна

Перспективи запровадження інституту присудової медіації
в Україні 631

Притуляк Валерій Миколайович

Виконання рішень в умовах військового стану з урахуванням
змін від 11.04.2023 року. 634

Полуніна Ольга Олександрівна

Робота судів України в умовах воєнного стану. 637

Stoianova Tetiana Anatolievna

Social ties as a tool to reduce domestic violence among
Ukrainian refugees. 640

Факас Ілона Борисівна

Аналіз функціонування підсистеми відеоконференцз'язку ЄСІТС
у цивільному судочинстві 642

Цал-Цалко Юлія Юліївна

Конституційне право на апеляційний перегляд справи:
теоретичні та практичні аспекти 645

Гончарук Анастасія Сергіївна

Поновлення процесуальних строків в умовах війни:
проблемні аспекти 648

Кикоть Артем Володимирович

Достовірність та достатність усних доказів у цивільному
процесі України 650

Кисельов Вадим Костянтинович

Особливості здійснення цивільного судочинства
в умовах воєнного стану. 652

Петренко Наталія Дмитрівна

Притягнення до відповідальності за неповагу до суду:
досвід Австралії 656

Привиденцев Олександр Геннадійович

Мультимедійне повідомлення як доказ у цивільному судочинстві:
окремі аспекти використання 658

Сатановська Олена Валентинівна

Право на житло: правовий аналіз 662

Федорчук Юлія Олександрівна

Деякі особливості стягнення заборгованості,
що вчиняються нотаріусом під час дії воєнного стану. 665

Фаєнко Віолетта Віталіївна,

Привиденцев Олександр Геннадійович

Заходи кримінально-правового характеру
щодо юридичних осіб. 667